Venemaal 18. IX 1899. Teadusmehena on ta kirjutanud rea töid slaavi keelte uurimise ning kultuuriloo alalt

Историч. Вѣстникъ 1899, nr. 11 (nov.). *J. K.*

LEETBERG, Kaarel, keeleteadlane, sünd. 14. XI 1867 Haljala klk.-s Armi karjamõisa rentniku pojana, õppis 1889–93 Tartu ülikoolis võrdlevat keeleteadust. Ülikooli lõpetanud, oli L. mitmesugustes ametites, teotses a.-st 1897 Peterburis koduõpetajana ja võttis nii üliõpilaspõlves kui pärastises elus agaralt osa seltkondlikust tegevusest, olles Peterburi Eesti Heateg. Seltsi esimeheks ja ka E. Kirjand. Seltsi agaramaid tegelasi. A. 1915 siirdus L. kodulinna Rakveresse, kus ta alates a. 1917 on tegev poeglaste gümnaasiumi eesti keele õpetajana ja a.-st 1922 sama gümnaasiumi juhatajana. — L. on Eesti avalikus elus tuntud olnud peamiselt praktilise keeleteadlasena. Sel alal on ta sammunud mitmetigi dr. M. Veske radadel, kuigi tema vaadetel ka väga teravalt isikulisi jooni pole puudunud. Tema töödest kirjakeele korralduse ja seletuse alalt nimetatagu tähtsamatena: »Keeleparandamine« (E. Post. Tead. eralisa 1904, nr 25—42, vrdl. ka seals. nr. 85–98); »On Stahl plagiator?« (*ibid.* 1904, nr. 13, 15, 19); »Mispärast on emakeel armas« (E. Kirj. 1910, lk. 8–15); »Leedu-Läti sõnad Eesti keeles« (E. Kirj. S.-i Aastar. III, 1911, lk. 45–51); »Uue Testamendi parandatud ümberpanek« (E. Kirj. 1912, lk. 430–50); »Keele rikastamisest« (E. Kirj. 1913, lk. 433–44; sisaldab J. Aaviku eesti keele sõnavara rikastamiskatsete arvustust); »Eesti deklinatsiooni jäutus« (E. Kirj. 1916, lk. 249—59, 281–91; eraldab silpide arvu rõhuolude alusel 3 dekl.); »Eesti deklinatsioon« (Pärnu [1919], 16 lk.); »Eesti konjugatsioon« (Rakvere [1918?], 19 lk.); »Eesti keele grammatika« (Tallinna, 1921, 80 lk.); »Eesti lauseõpetus keskkoolidele« (Rakvere, 1925, 89 lk.). Neis töödes kui ka vähemais kirjutistes ajalehtedes on L. energiliselt toonitanud rahvakeelsuse ja omapärasuse nõuet kirjakeele arendamisel, võideldes mitmete kaasaegsete tendentside vastu kirjakeeles, eriti Hermanni ja Aaviku uuenduste vastu. L.-i enda keel (eriti ortograafia) ja stiil erinevad omaaegse kirjakeele uususest väga tunduvalt oma isikupärase ja virumurdelise värvinguga. — L.-i muudest teostest nimetatagu B. Russovi »Liivimaa kroonika« tõlget (I, Tartus, 1920, II 1921), mis siiski igas suhtes pole õnnestunud, ja »Kui pikalt on Kalevipoeg rahva luuletus?« (Peterburi, 1911, 26 lk.), kus viimases U. Karttuse (vt.) eeskujul kritiseeritakse varemalt maksvusel olnud vaadet, nagu oleks »Kalevipoeg« rahva eepos, ja näidatakse, et Kreutzwald on oma eepose kokkuseadmisel tarvitanud rahvajutte erisugustest vägimeestest (Suur Tõll, Kaval Ants jne.) ja rahvalaule, mis kuidagi ei ole oletatava Kalevipoja rahvalugulaulu riismeid. Need »Kalevipoja« 50 a. juubelil avaldatud mõtted äratasid seltskonna laialdastes osades L.-i vastu õigustamata pahameelt ja vastuarvustusi. — Tõlkimise kaudu on L. eesti publikule tutvustanud ka Soome kirjandust (»Lühikesed jutud«, Tartu, 1906, sisald. Päivärinta, Aho j. m. töid). Ka on L. trükki toimetanud Koidula ja Kreutzwaldi kirjavahetuse (I—II, Tartus, 1910–11).

Isikl. saadud andmed; E. Post. Tead. eralisa 1904, nr. 55—67 (M. Põder); Eesti Keel 1922, 28—29, 1926, 127–32. *T.*

LEIDIN, vt. **SPEEK, J.**

LEINBERG, Juhan, ka **Maltsveti (Malsfeldi) Juhan** ja »prohvet **Maltsvet** (Mansfeld)«, talurahva liikumise juhte Põhja-Eestis XIX a. s. keskpaigu, sünd. 14. IX 1812 Järvamaal Koeru klk. Norra v. Liusvere külas Käni-Hansu talus usklikkude vanemate pojana, asus õige noorena Einmanni valda Järva-Jaanis ja pidas seal Maltsveti talu, millest endale saigi nime »Maltsveti Juhan«. Talukohalt läks L. Einmanni Uueveski möldriks, siirdus 1834. a. Kukeverre (Ambla klk.) ja hakkas seal 1840. a. Vanakõrtsi pidajaks, kaubeldes selle kõrval hobustega, viljaga jne. ning olles laialt tuntud osava ärimehena ja lõbusa jutuvestjana. Kukeverest läinud L. Jõelähtme klk. Kostiverre Loo kõrtsi pidama, kus ta m. s. ka salakaubaga hangeldanud. Kostiverest tuli ta a. 1847 Koigi valda, ehitas sinna veski, müüs selle a. pärast ja asus Tallinna, kus ta Tartu maanteel Torupilli kõrtsi lähedal ostis 2 maja ja oli Tiigiveski möldri Harju värava jahupoes 4 a. müüjaks. Tallinnas sündis L.-i siseelus pööre, mille põhjuste kohta rahva suus mitmesugused legendid liiguvad, nagu neid L.-i kohta üldse on rohkesti liikvel. Kõneldakse m. s. põrutavast unenäost Loo kõrtsis peale suurt füüsilist väsimust. L. ise tõendas hiljemini Liivimaa superintendentidele Riias, et ta 1845. a. alates senise elu pärast sisetunde piinasid kannatanud ja sellepärast kõrtsimehe ametist loobunud. L.-i vennapoja G. Maltsi teate järgi, mis usutav, tabanud L.-i Tallinnas elamise ajal 1852. a. külmetamise tagajärjel raske jooksjahaigus, mille all ta ka hiljemini kannatas. Haiguse ajal leidnud L.-i kooliskäiv tütar tänavalt Uue Testamendi ja toonud selle isale lugeda. Selle lugemise mõjul annud L. tõotuse paranedes kauplemisest loobuda ja külalapsi ning -vanu hakata õpetama. — Krimmi sõja algajul, 1853. a., algas linna pommitamise kartusel üldine põgene-